

6. Гулина О.Р. Исторические корни и особенности правового нигилизма в современной России : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О.Р. Гулина. - Уфа. : РИО БашГУ, 2002. - 326 с.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢДАҒЫ ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРБИЕЛЕУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ СҰРАҚТАРЫ

Ислямова А.А.,

Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Университеті заң факультетінің магистранты

Әскери қызметкерлерді құқықтық тәрбиелеудің түпкі мақсаты – саналы әскери тәртіпті және құқықтық білім көлеміндегі өмір салтын қалыптастырып күнделікті әрекеті үшін қажетті әскери дайындығын нығайту, бір-бірімен және басқа адамдармен құқықты рұқсат етілген қатынастың әдетін дамыта отырып тұрақты әскери саясатты қалыптастыру болып табылады.

Әскерде құқықтық тәрбиелеу Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігімен және штаб басшыларының, комитет төрағасының бұйрығы және нұсқауы негізінде жүзеге асырылады.

Әскери қызметкерлерді құқықтық тәрбиелеу – құқық бұзушылықты ескертудің маңызды шарты болып табылады.

Әскери қызметкерлерді құқықтық тәрбиелеуде олардың әскери қызметкерлер арасында құқықтық рұқсат етілген жүріс тұрысты қалыптастыру мақсатында әсер ету процесі түсіндіріледі.

Құқықтық тәрбиелеу әскери ұйымдарда, құрамаларда өткізілетін тәрбиелік жұмыстың бірыңғай жүйесінің құрамдас бөлігі болып табылады. Сондай-ақ, әскери, өнегелік, моральды-психологиялық және басқа тәрбиенің түрлерімен органикалық өзара байланыста болады.

Құқықтық тәрбиелеу құқықбұзушылықты алдын алу және ескерту міндетін шешкенімен, бірақта толығымен құқықбұзушылық мәселесін шеше алмайды. Ол тек құқықбұзушылықтағы емес, сонымен бірге барлық әскери қызметкерлерге бағытталған тәрбиелік жұмыстармен қатар әскери саясатты қалыптастырып және де өзінің мінез-құлқын заңдық әскери жарғылардың негізінде алып жүрумен қатар, басқа да заңдардағы талаптардың тұрақты ара қатынасының қажеттілігін түсіну, құқықтың әскери және қоғам өміріндегі ролін маңыздылығын ескере отырып, оларға құқықтық сананы қалыптастыру мақсатын ұстанады.

Құқықтық тәрбиелеуді әскери қызметкерлер арасында міндетті қатынасты қалыптастыруда, сондай-ақ әскери саясатты насихаттау барысында қолданады. Әскерилер арасында құқықтық білімге жеке құраманы заңдармен танысуы, меңгеруі және де қолданыстағы әскери заңдылықтарды жалпыға бірдей міндетті түрде оқумен қатар, құқықтық тәжірибеден өткізу жолымен жетеді.

Құқықтық дайындық әрбір категориядағы әскери қызметкерлердің өзінің қызметік міндетін атқару үшін қажетті заңдардан басқа да нормативтік актілерді меңгеруді білдіреді[1;39].

Бұл нормалар екі бөлімге бөлінеді: жалпы және арнайы.

Жалпы бөлімде әрбір әскери қызметкер өзіне қатысты бөлімді толық білу керек. Яғни, қолданыстағы әскери қызметті реттейтін заңдық актілерді меңгеруін айтамыз. Мұнда: бірінші кезекте Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің жалпы әскери жарғылары, Қазақстан Республикасы Қарулы күштер және қорғаныс туралы, «әскери қызметкерлердің және олардың жанұя мүшелерінің құқықтық жағдайы және әлеуметтік қорғалуы туралы», «жалпы әскери міндет және әскери қызмет туралы» заңдар, әскери қызметті өтеу тәртібі туралы, әскери

қызметкерлердің және басқалардың материалдық жауапкершілік туралы ережелер болып отыр.

Арнайы заңдық акілерге –осы әскери қызметкерлердің категориясымен айналасатын қызметтің нақты аясын реттейтін актілер жатады. Мысалы, арнайы жұмыстарда техникалық қауіпсіздік бойынша пайдалануда, әскери объектілерді құрылыста, құтқару жұмыстарында және т.б. қажетті жерлерге әскери машиналарды жұмылдыру және жүргізуде, медициналық қызметкерлердің іс-шараларында техниканың, қарудың, басқа да әскери мүліктерді сақтауға қатысты құқықтық ережелер, нұсқаулықтар, басшылық қалатын құжаттарды оқып үйренуге мүмкіндік жасау.

Құқықтық жалпыға міндетті оқу – құқықтық дайындықпен салыстырғанда, кен көлемді түсінік. Егер құқықтық дайындық әскери қызметкерлердің өзінің әскери-мамандық міндетін атқару үшін қажетті заңды меңгеруін білдірсе, ал құқықтық жалпыға міндетті оқу әскери қызметкерлерге азамат ретінде оған өзінің құқығын, бостандығын және мүддесін білу, сондай-ақ күнделікті мүмкін болатын құқық бұзушылық үшін жауапкершілікті түсінуге мүмкіндік беретін заңда рұқсат етілген жалпы мінезді меңгеруді ұйғарады.

Бұл топқа әскери қызметкерлерге және олардың жанұя мүшелеріне берілетін жеңілдіктермен заңдарда көрсетілген мемлекеттік және құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне берілетін артықшылықтармен міндеттер туралы ережелермен қатар азаматтық және қылмыстық заңнаманың жүйесін реттейтін заңдар кіреді[2;178]

Құқықтық жалпыға міндетті оқудың негізгі мазмұны жоғары құқықтық санаға тәрбиелеуді, құқықтық білімді қолдануда және Қазақстан Республикасы құқықтық әскери жарғылары, Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің басқармаларының бұйрықтары мен нұсқаулық актілері бойынша әрбір әскери қызметкерлерге, Қазақстан Республикасы әскери қызметкерлерінің азаматтық қызметшілеріне тәрбиелік жұмыс барысында олардың әскери саясаттағы біліктігін арттыруда жан-жақты бекітіледі.

1995 жылы 21 мамырдағы Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасында жалпыға міндетті құқықтық оқуды ұйымдастыру бойынша шаралары туралы» қаулысына сәйкес Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігіне және басқа Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің жалпы жарғылары, Қазақстан Республикасы Қарулы күштер және қорғаныс туралы, «әскери қызметкерлердің және олардың жанұя мүшелерінің құқықтық жағдайы және әлеуметтік қорғалуы туралы», «жалпы әскери міндет және әскери қызмет туралы» заңдар және әскери қызметкерлерге құқықтық жалпыға міндетті оқытуды қамтамасыз ету тапсырылды[3]

Әскери қызметкерлерді және Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінің азаматтық қызметшілерін жалпыға міндетті құқықтық оқыту төмендегідей жолдармен жүзеге асырылады:

А) жылына 40-сағаттық бағдарлама бойынша офицерлік құрамды командирлік дайындау жүйесінде құқықтық сұрақтарды зерттеу, меңгеру;

Б) әскери қызметкерлердің әлеуметтік-құқықтық оқуы және қоғамдық-гуманитарлық дайындығы, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Қарулы күштеріндегі азаматтық қызметкерлердің экономикалық оқу процесінде заңдылық және құқық сұрақтарын зерттеу, үйрену;

В) құқықтық ақпараттарды насихаттау және меңгеру;

Г) Қазақстан Республикасы заңнамасын және оны қолдану тәжірибесін зерттеу мен меңгеру әрбір әскери қызметкерлердің, азаматтық қызметшілердің жүйелі, және де өз бетінше дайындалу арқылы жүзеге асырылады.

Оқу барысындағы алға қойылған жоспарларды орындағаннан кейін әрбір әскери қызметкерлерге тәртіптік жүйе бойынша бағалануы бақылау сабағы арқылы жүргізіледі. Бұл баға офицерлердің құқықтық дайындығының деңгейі кәсіби дайындығының есептік парағында және аттестацияда көрсетіледі. Өйткені, әскери қызметкерді жоғары лауазымға ұсынуда, кезекті әскери атақты беруге ұсынуда ескеріледі.

Құқықтық ақпаратты меңгеру жеке құрамның құқықтық дайындық немесе құқықтық жалпыға міндетті оқу шегінде күнделікті қолданыстағы жаңа заң актілерімен шұғыл танысу, оны пайдалануға байланысты әрекет етіп отырған заңнамаға енгізілген өзгертулер және толықтыруларды оқып білу әскерилердің өз қызметінде пайдалануына көмектеседі.

Құқықтық жұмыстың арнайы түрі, заңдық шешімді талап ететін мәнді құжаттармен танысу барысында әскери қызметкерлерге құқықтық көмек көсете отырып олардың әскери саясатын қалыптастыруға ықпал етуге бағытталады.

Құқықтық жалпыға міндетті оқуды меңгеру дәріс, әңгіме, тематикалық сұрақтар, дискуссия, пікір сайысқа әділет және құқық қорғау органдарының сондай-ақ әскери органдарының лауазымды адамдары белсенді роль атқаратын басқа іс-шаралар нысанында жүзеге асырылады.

Құқықтық тәрбиелеудің екі түрін алып қарауға болады. Оларға біріншіден, құқықтық тәрбиелі мінез-құлықты қалыптастыру, екіншіден, әсер етудің күрделі нысанын жатқызамыз. Бұл қызметті жүзеге асыруда әскери қызметкерлерге заң білімі негізінде қажетті құқықтық актілерді меңгеріп, салт-дәстүрлерді, әдеттерді және заңдарды орындауға заңға сәйкес әрекет етуге шақырады. Бір сөзбен айтсақ, әрбір күнделікті нақты өмірде заңдардың талабын орындауға психикалық әсер ету деген тұжырымға келуге болады.

Бұл мақсатқа тек заңдарды түсіндірумен ғана емес, сонымен қатар іс жүзінде оның орындалуына қатаң талаптар қоя отырып, әр түрлі әскери мен бөлімдерде заңдылықты және құқықтық тәртіпті құрумен жетуге болады. Құқықтық тәрбиелеудің міндетті шартына басшы құрамның, жеке үлгілі әскери қызметкерлердің және оның жанұя мүшелерінің талаптарын, заңдық мүдделерін қанағаттандыру туралы қамқорлыққа тікелей байланысты. Яғни, олардың әр түрлі деңгейдегі элеументтік қорғалуы, тұрғын үймен қамтамасыз етілу, тегін емделуі, марапатталуы, қызметінде өсуі және т.б. қызметтердің заңды әрекетін орындалуын айтамыз. Құқықтық тәрбиелеудің мақсатына жету үшін әскери қызмет жағдайында туындайтын және оларды шешудің заңдық тәсілдері мақсатқа сәйкес түсіндіріледі[4;31].

Әдебиеттер тізімі:

1. Исенгулов А. Военная реформа в Республике Казахстан: желаемое и действительность // Время ПО.-2001-4.-С.37-40.
2. . Кемельханов А.Ж. Военное право: Учеб. Пособие.-Алматы: ТОО «Изд-во LEM», 2004.-344 с.
3. 1995 жылы 21 мамырдағы Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасында жалпыға міндетті құқықтық оқуды ұйымдастыру бойынша шаралары туралы» қаулысы
4. Есенбаев А. Вопросы военной реформы в Казахстане и России // Мысль.-2003.-№6.-С.29-32.

ҚҰҚЫҚТЫҚ САЯСАТТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қанаят А. Н.,

3-курс студенті, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Оралбаев Н.К.,

з.ғ.м., аға оқытушы, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Құқықтық саясат - бұл мемлекеттік органдардың құқықтық реттеудің тиімді тетігін құру, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын неғұрлым толық қамтамасыз ету, тәртіпті, заңдылық пен құқықтық тәртіпті нығайту, құқықтық мемлекеттілікті және құқықтық мәдениет пен қоғам мен жеке өмірдің жоғары деңгейін қалыптастыру сияқты